

TYRIMO SANTRUMPA

AUKŠTOJO MOKSLO PRIEINAMUMAS: AR SKIRTINGO SES VAIKAMS SUDAROME LYGIAS GALIMYBES ĮGYTI IŠSILAVINIMĄ?

Objektas

Aukštojo mokslo prieinamumas skirtingo socioekonominio statuso (toliau – SES) šeimų moksleiviams.

Tikslas

Įvertinti, koku mastu Lietuvos bendrojo ugdymo ir aukštojo mokslo sistemos sudaro lygias galimybes įgyti aukštąjį išsilavinimą, nepriklausomai nuo SES ir kokios priemonės gali prisidėti prie pasiekimų atotrūkio mažinimo tarp skirtingų SES moksleivių grupių bendrojo ugdymo etape.

Tyrimo rezultatai ir rekomendacijos

VBE gerai išlaikę abiturientai, nepriklausomai nuo šeimos pajamų, į AM įstojo 8 atvejais iš 10. Įstojusieji, taip pat nepriklausomai nuo šeimos pajamų, aukštąjį išsilavinimą įgijo 7 atvejais iš dešimties. Vis dėlto moksleiviai iš mažomis pajamomis disponuojančių šeimų kur kas rečiau įgijo vidurinį išsilavinimą, laikė valstybinius brandos egzaminus, be to, juos išlaikė prasčiau. Todėl lyginant moksleivius iš mažas pajamas gaunančių ir likusių šeimų pastebima, kad galimybės įgyti aukštąjį išsilavinimą tarp šių grupių skyrėsi du kartus: iš Lietuvoje 8 klasę lankusių mažomis pajamomis disponuojančių šeimų moksleivių grupės į AM Lietuvoje įstojo tik ketvirtadalis, o likusiųjų grupėje – kas antras moksleivis.

Būdami 15 m. žemo SES moksleiviai pagal PISA gamtamokslio raštingumo rezultatus nuo kitų atsiliko 46 taškais (arba 1,5 mokslo metų). Apytiksliai pusė šio atotrūkio (22 taškai) buvo sietina su skirtumais tarp mokyklų. Pavyzdžiui, žemo SES moksleiviai lankė mokyklas, kuriose didesnė žemo SES moksleivių koncentracija, labiau paplitęs probleminis elgesys, siūloma mažiau popamokinės veiklos galimybių, magistro ir aukštesnį laipsnį įgiję mokytojai sudaro mažesnę dalį. Kaip patvirtino tyrimas, visi šie veiksniai turi neigiamos įtakos moksleivių pasiekimams. Tose pačiose mokyklose besimokančių skirtingo SES moksleivių pasiekimų atotrūkis siekė 24 balus.

Kadangi galimybių siekti AM atotrūkis labiausiai išryškėja dar iki priėmimo į AM etapo, siekiant įgalinti žemo SES moksleivius įgyti AM, siūloma daugiau dėmesio skirti jų gebėjimų ugdymui ankstyvesnėse švietimo grandyse, nuo ikimokyklinio iki vidurinio ugdymo, ir mokyklose, kuriose žemo SES moksleiviai sudaro didelę dalį:

- 1) didinti popamokinės veiklos prieinamumą (pasitelkiant neformaliojo ugdymo institucijas arba visos dienos mokyklas);
- 2) diegti finansines ir kitokias paskatas, kad būtų pritraukiama geresnių mokytojų.
- 3) ilginti dieninį ir (arba) metinį mokyklų darbo laiką;
- 4) ypač prastai veikiančias mokyklas skelti ir jungti prie kitų (taikytina atsižvelgiant į kontekstą, kaip antai atstumas iki kitos artimiausios mokyklos ir pan.).